

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA NACIONALINĖS KAĻBOS MOKSLO IR AUKŠTOJO MOKSLO SRITYSE

(National languages in academic research and higher education)

Taline 2011 m. rugpjūčio 29–30 dienomis vyko tarptautinė konferencija *Nacionalinės kalbos mokslo ir aukštojo mokslo srityse*, skirta:

- akademinėi kalbų politikai;
- analizei, kokiomis kalbomis pagal mokslo sritis šalių universitetuose dėstoma studentams, rašomos disertacijos, leidžiami mokslo žurnalai;
- mokslo kalbos kokybės ir jos raidos šiuolaikiniame, globalėjančiame pasaulyje tyrimams.

Konferenciją organizavo Talino universiteto Akademinės estų kalbos centras kartu su Estų kalbos ir kultūros institutu. Konferencijos *spiritus movens* buvo daktaras Peepas Nemvaltsas. Joje dalyvavo per trisdešimt mokslininkų iš kitų Estijos aukštųjų mokyklų, Belgijos, Didžiosios Britanijos, Latvijos, Suomijos. Buvo ir užjūrio svečių iš Meksikos, Jungtinių Amerikos Valstijų.

Plenarinius pranešimus skaitė Turku universiteto profesorė Kirsti Siitonen ir šių eilučių autorė.

Kirsti Siitonen savo pranešime „Suomių kalba aukštajame moksle, humanitariniuose ir gamtos moksluose“ apžvelgė kalbos politikos strategijas, kurias turėtų parengti kiekvienas universitetas. Suomijoje tuo rūpinasi Suomijos kalbų institutas (KOTUS), kuris ragina universitetus sukurti savo aukštosios mokyklos kalbų politiką, ją viešinti, su kitais universitetais keistis gerąja patirtimi. Kadangi universitetai turi autonomiją, jokio įstatymo ar įsakymo negali būti, tačiau galima sukurti sistemą, kuri aukštąsias mokyklas skatintų rinktis nuosaiką, protingą ir suomių kalbos teisių neribojančią politiką. Taip pat pranešime buvo pristatyta ir komentuojama statistika, kaip suomių kalba vartojama rengiant mokomuosius tekstus, rašant disertacijas, mokslinius straipsnius. Buvo pateikta ir praktinių rekomendacijų, kaip Turku universitete įvairių specialybių studentai yra mokomi rašyti mokslinė suomių kalba, nes tokių įgūdžių jiems labai trūksta. Padėtis

Suomijos universitetuose yra nevienoda, tačiau, kaip vėliau diskusijose paaiškėjo, gana sudėtinga. Ši šalis, kartu su Nyderlandais ir Danija pirmąją Europoje pagal aukštųjų mokyklų programų, disertacijų bei mokslinių publikacijų anglų kalba skaičių. Suomių kalbos specialistų tai netenkina, jie mato neigiamą įtaką suomių kalbos raidai, jos sąvokų plėtojimuisi.

Pranešime „Mokslo kalba Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės“ į lietuvių kalbos situaciją buvo pažvelgta keliais požiūriais: aptarti nauji reikalavimai lietuvių kalbai, jai tapus oficialiąja ES kalba; pristatyti svarbiausi lietuvių kalbos politikos dokumentai mokslo ir aukštojo mokslo srityse; aptartos mokslo kalbos bei terminologijos kokybės problemos, jų sprendimo būdų paieškos; atkreiptas dėmesys į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos inicijuotą ir vykdomą vadovėlių kalbos priežiūrą. Klausytojus ypač sudomino pranešimo dalis, kurioje atskleista, kaip lietuvių mokslo kalba plėtojama užsienio aukštosiose mokyklose ir mokslo įstaigose, t. y. baltistikos ir lituanistikos centruose, kuriuose ne tik mokoma lietuvių kalbos, bet ir šia kalba rengiamos disertacijos, leidžiami mokslo žurnalai, rašomi straipsniai ir monografijos. Pranešimo autorė rėmėsi Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkės Irenos Smetonienės pateikta medžiaga bei įžvalgomis.

Dar du pranešimai iš Lietuvos – tai Nijolės Linkevičienės, Anos Ruskan ir Birutės Ryvitytės pranešimas „Akademinio raštų tyrinėjimo įrankis“, kuriame nagrinėtos Akademinių lietuvių kalbos tekstyno (CorALit) galimybės, ir Anos Ruskan pranešimas „Evidenciniai būdvardžiai lietuvių kalbos akademiniame diskurse“, kuriame buvo parodyta, kaip CorALit'as naudojamas, atliekant konkretų tyrimą.

Peepas Nemvaldtsas ir Triin Roosalu pateikė pirmuosius rezultatus plataus tyrimo, kaip nacionalinė kalba, vartojama akademiniame diskurse, veikia pasaulio suvokimą (kognityvinis aspektas) ir kalbinės raiškos formas. Mokslininkai remiasi Keeso de Boto darbais, jo idėjas plėtodami estų kalbos kontekste. Tyrimas labai įdomus, o jo rezultatai rodo nacionalinės akademinės kalbos naudą. Jei susilpnėja kurios nors vienos kalbos pozicijos akademiniame srityje, nukenčia ne tik terminologija, keičiasi pasaulio per kalbą suvokimas ir mažėja kalbinės raiškos formų.

Diskutuota, kaip sukurti pusiausvyrą, kad būtų išlaikyta daugiakalbystė Europos moksle ir aukštajame moksle ir optimaliausiai keičiamasi įvairiakalbių mokslininkų sukurtomis naujomis žiniomis, nes yra labai svarbu, kad mokslo raida būtų intensyvi. Beje, Lefas Höckerstedtas iš Helsinkio universiteto, dėstantis ir Thomaso Stephenso Konknni Kendro jėzuitų ins-

titute, Goa, Indijoje, perskaitė pranešimą „Anglų kalba aukštesniajame išsilavinime – ir kas po to?“ apie kalbų situaciją Indijoje (22 valstybinės kalbos) ir juokaudamas sugėdino Europą – tiek nedaug kalbų, o išspręsti problemos negalima.

Konferencijos tezės paskelbtos internete (žr. <http://www.tlu.ee/files/arts/10106/NatAc818599b30c9375d860436bf2b929fef2.pdf>).

Malonu buvo matyti, kaip estų mokslo kalbos tarptautinėje erdvėje statusas rūpi mūsų kaimynams. Konferencijos dalyviai nuolat jautė Talino universiteto rektoriaus dėmesį. Jau po konferencijos buvo organizuota diskusija šviesuomenei, kurioje dalyvavo ir šių eilučių autorė, apie tai skelbė kultūros leidinys SIRP (žr. <http://www.tlu.ee/files/arts/10106/NatAc818599b30c9375d860436bf2b929fef2.pdf>).

Konferencijoje kelti aktualūs klausimai, ji buvo labai reikalinga. Šią temą reikėtų pratęsti ir Lietuvoje.

Gauta 2011 12 12

JOLANTA ZABARSKAITĖ
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
Jolanta.Zabarskaitė@lki.lt